

„Objektivita“ vědecká

Požadavek vědecké „objektivity“ má nepochybně v jistém ohledu dobrý smysl, ale je v něm obsaženo mnoho rozporného, takže je nezbytné jej znovu promyslet a také přeformulovat. Necháme-li stranou problematičnost tohoto požadavku všude tam, kde onou „objektivní“ skutečností je ať už přímo subjektivita, nebo alespoň skutečnost, která jen díky subjektivitě a jejímu prostředkování „drží pohromadě“, zůstává nám „objektivita“ přírodních věd, která se velmi dlouho považovala za vzor veškeré objektivity další. Avšak jak se vůbec dosahuje této žádoucí a vždy přísně požadované „objektivity“? Jedním z nejzákladnějších předpokladů je vyloučení vlivu subjektivity ze strany vědce. Protože však bez vědce jakožto subjektu vědeckého zkoumání a jeho subjektivity není žádná věda možná, mění se požadavek objektivity na požadavek, aby nezbytná přítomnost subjektivity byla jakoby zanedbatelná, jen formální, rozhodně však bez jakéhokoliv vlivu na samu poznávanou skutečnost. Subjektivita musí být přítomna tak, jako by vůbec přítomna nebyla. Všichni ovšem zároveň vědí, že kdyby vskutku (tj. „objektivně“) chyběla, chybělo by nutně jakékoliv poznání, včetně onoho požadovaného „objektivního“. Tak se sám požadavek objektivity jeví jako neobjektivní a samu objektivitu narušující a problematizující.

„Objektivní“ situace je totiž taková, že skutečnost nikdy zcela „objektivní“ není, takže její „objektivní“ poznání je pak de facto vždy neobjektivní. Toto je rozpor primární a základní, jež by ve své poměrné jednoduchosti měl být schopen nahlédnout každý vědec. Je tu však ještě jeden rozpor, mnohem hlubší, rozpor filosofické povahy, který nebude zejména pro přírodovědce snadné pochopit. Problém je tu skryt v samotné povaze tradičního „vědeckého“ myšlení, které ze své nejvnitřnější tendence směřuje k objektivacím. A tuto tendenci evropského myšlení k ustavičnému zpředměťování je třeba podrobit kritické revisi a nezbytné opravě a nápravě. A to je něco, co žádná věda není schopna sama kompetentně provést. „Objektivní skutečnost“ je konstrukce subjektu; vždy je proto třeba posoudit, do jaké míry tento konstrukt konkrétně vyhovuje.

(Berlín, 930723-3.)